

[Udenrigsministeren.]

viklet fra slutningen af halvtredserne. Herigennem er der skabt en atombalance, som i modsætning til tidligere har gjort et militært opgør — i hvert fald et totalt militært opgør — uegnet som middel for udenrigspolitikken.

På denne baggrund er hovedopgaven da at bevare og befæste den relative stabilitet, der præger magtbalancen, idet der består en fundamental fælles interesse i at nå frem til stiltiende eller formelle aftaler, der ved at stabilisere magtbalancen reducerer faren for en kernevåbenkrig. Her kommer muligheden for aftaler om begrænsede nedrustningsskridt ind i billedet.

I 1963 var vi vidne til tre formelle arrangementer om begrænsede nedrustningsskridt: oprettelsen af den direkte kommunikationslinje mellem Washington og Moskva, traktaten om det delvise atomprøvestop og FN-resolutionen om afståelse fra at anbringe masseødelæggelsesvåben i det ydre rum. Et stort antal muligheder for tilsvarende enighed på andre begrænsede områder har været drøftet i 1964 — desværre uden at nogen aftale er blevet indgået.

Den tankegang, der ligger til grund for bestræbelserne på at opnå enighed om begrænsede aftaler, går ud på, at den aktuelle strategiske situation ikke blot karakteriseres af konflikter og modsætninger mellem stormagterne, men også af stærke elementer af konkrete fælles interesser. Selv om det militære apparat er opbygget som modvægt mod den potentielle modstanders styrke, må man samarbejde med ham — direkte eller indirekte — således at man undgår at presse hinanden ind i situationer, som man ikke kan komme ud af uden tab af politisk position, og således at man undgår falske alarmer og misforståede hensigter. Det er for eksempel et væsentligt led i denne tankegang, at begge parter i fælles interesse bør afstå fra provokerende ændringer i den eksisterende balance, jfr. f. eks. Cubakrisen.

Begrænsede skridt kan naturligvis ikke erstatte nedrustning som mål, men kan på den anden side tilvejebringe en vis stabilisering og afspænding. Det er i overensstemmelse med denne tankegang, at interessen under nedrustningsforhandlingerne i Genève navnlig koncentrerer sig mere om de begrænsede foranstaltninger, der uden at

ændre magtbalancen kan bidrage til at reducere spændingen, skabe større tillid og berede vejen for mere omfattende nedrustningsforanstaltninger.

De internationale nedrustningsforhandlinger finder først og fremmest sted i FN's generalforsamling og i det af FN nedsatte 18 magts udvalg i Genève. På grund af artikel 19-striden er bl. a. nedrustningsspørgsmålene ikke kommet til realitetsbehandling på den 19. generalforsamling. Derimod har Genèvekonferencen i 1964 — som i de to forudgående år — holdt to møderækker, hvor problemerne har været genstand for en grundig drøftelse.

Ved konferencens indledning for 3 år siden fremlagde USA og Sovjetunionen henholdsvis et fempunkts- og et nipunktsprogram som arbejdsgrundlag for drøftelserne om begrænsede foranstaltninger.

USA foreslog forhandlinger om:

afståelse fra magtanvendelse til grænseændringer m. m.,

kontrolleret frysning af beholdningerne af strategiske fremføringsmidler for kernevåben,

kontrolleret ophør af al fremstilling af spalteligt materiale til militære formål, oprettelse af et system af observationsposter,

skridt til standsning af spredningen af kernevåben, herunder forbud mod overdragelse af sådanne våben, international kontrol med overdragelse af spalteligt materiale, international kontrol med stormagternes fredelige kerneforskning og et fuldstændigt prøvestop under effektiv international kontrol.

Sovjetunionen foreslog forhandlinger om følgende:

tilbagetrækning af tropper på fremmed territorium, begyndende med Øst- og Vesttyskland,

nedskæring af væbnede styrker, reduktion af militære budgetter, indgåelse af en ikke-angrebspagt mellem NATO- og Warszawapagtlandene, oprettelse af kernevåbenfri zoner bl. a. i Centraleuropa,

foranstaltninger med henblik på at forhindre spredning af kernevåben,

oprettelse af et system af kontrolposter til forebyggelse af overraskelsesangreb,